

Kučerova nějaký čas žila. Po maturitě se dal zapsat na českou Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Již v době studia si ho v roce 1896 prof. Hlava vybral jako demonstrátora svého Patologicko-anatomického ústavu. Jeho zájem o medicínu dokládá i fakt, že ve svém pražském bytě ve Štěpánské ulici měl Pavel Kučera svůj vlastní mikroskop.

Když byl Polák dr. Obrzut, tehdejší docent pražského Hlavova ústavu a nejbližší spolupracovník prof. Hlavy, jmenován profesorem patologické anatomie na nově založené polské univerzitě ve Lvově, vzal Kučera s sebou jako svého asistenta. V té době Kučera ještě studoval a musel dojíždět skládat zkoušky do Prahy. Promován byl 11. prosince 1897 na Univerzitě Karlově a čtyři roky poté byl ve Lvově habilitován pro obor patologická anatomie a bakteriologie. Na Lvovské univerzitě byl natolik oblíben a uznáván, že když se uvolnilo místo přednosty Ústavu hygieny, byl jím jednomyslně v roce 1906 zvolen, ačkoliv byl cizincem a hygieny navíc nebyla jeho oborem.

Profesor Kučera pozvedl Hygienický ústav ve Lvově na evropskou úroveň a v době světové války činnost tohoto ústavu zabránila vzniku epidemií. Kučera, vrchní lékař I. třídy, zůstává ve Lvově i po okupaci ruskými vojsky. Ve Lvově se vojska střídala a podle toho dostával prof. Kučera vysoké vojenské hodnosti, a to jak v armádě rakouské, tak i ruské. Přestože to prof. Kučera v osobních materiálech neuvádí, byl v roce 1918 vyznamenán řádem Františka Josefa I. třídy.

Po válce a po vzniku Československé republiky se Kučera vrací do vlasti a v Brně spolu s profesory Babákem a Studničkou začíná budovat Masarykovu univerzitu. Dnem 1. srpna 1919 byl jmenován řádným profesorem patologické anatomie a zhruba ve stejné době byl zvolen děkanem Lékařské fakulty a prorektorem univerzity. Až asi půl roku po odchodu svého rakouského předchůdce, jednoho z nejznámějších světových patologů profesora C. Sternberga, přebírá dne 1. října 1920 vedení prosektury Zemské nemocnice v Brně. Profesor Kučera, přestože se v Brně stává členem a dokonce místopředsedou Zemské zdravotní

rady, je povolán ministrem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy dr. L. P. Procházkou do Prahy, kde se ujímá 15. října 1921 místa referenta pro výstavbu Státního zdravotního ústavu a je ustanoven jeho ředitelem. V té době již silně pociťuje potíže své choroby – plicní tuberkulózy, která navázala na skvrnitý tyf a dále progredovala. Zemřel v pouhých 56 letech dne 17. 5. 1928 uprostřed usilovné pracovní aktivity, kdy ve dne v noci pracoval na plánech ústavu. Svě koncepčně dokonalé dílo již nedokončil, za jeho života byla otevřena jen dvě oddělení, a to pro výrobu sér a pro výrobu neštovičce vakcín.

Všichni znali prof. Kučera jako člověka klidného, rozvázného a ohleduplného, jako obětavého učitele, dobrého přítele a vzorného otce dvou dcer. Jeho busta je umístěna před Ústavem patologické anatomie Nemocnice U sv. Anny v Brně na Pekařské ulici.

M. ZELENÝ, A. REJTHAR

Vzpomínka na profesora Emanuela Šimka 3. 4. 1883 – 16. 6. 1963

Na letošní rok připadají hned dvě výročí jednoho ze staré gardy profesorů Filozofické fakulty naší univerzity – Emanuela Šimka, zakladatele Ústavu pro prehistorii a protohistorii (dnešního Ústavu archeologie a muzeologie): v dubnu 2003 jsme vzpomněli 120. výročí jeho narozenin, v červnu 2003 uplyne již 40 let od jeho úmrtí. Jako pamětník tohoto energického univerzitního učitele masarykovského typu a jeden z jeho posledních žáků rád připomínám tuto stěží zapomenutelnou osobnost české i evropské prehistorické vědy.

Emanuel Šimek se narodil ve Vatečicích u Sušice v rodině lesníka. Mládí však prožil v Miřenicích, okr. Klatovy, v podhůří Šumavy, kam se celý život rád vracel, kde si postavil dům a kde také dokončil svoji pozemskou pouť. Po maturitě na plzeňském gymnáziu v roce 1903 vstoupil do aktivní vojenské služby u rakouského válečného námořnictva. Plavil se na válečných lodích a často pobýval v přístavech na jadranském

pobřeží, zejména na Istrii, kde v té době prováděl archeologické vykopávky dr. A. Gnirs. Měl tak možnost poznat řadu antických památek, což jej vedlo ke studiu klasické archeologie a určitě poznamenalo jeho další vývoj. V roce 1906 absolvoval námořní učiliště a byl jmenován námořním komisařem 2. třídy. Když si shromáždil jisté finanční prostředky, odešel na dovolenou a dal se zapsat k vysokoškolskému studiu humanitního směru (historie, prehistorie, geografie) na české univerzitě v Praze; v letech 1906-1910 navštěvoval přednášky významných profesorů, jmenovitě historiků Jaroslava Golla, Josefa Pekaře, Josefa Šusty, prehistorika Lubora Niederla, filozofa a sociologa T. G. Masaryka aj. Roku 1907 se vzdal důstojnické hodnosti u rakouské maríny a živil se nadále na studiích kondicemi. Roku 1910 studia dokončil, připravil disertační práci o pobytu Langobardů v Čechách, 1911 u L. Niederla promoval a stal se doktorem filozofie.

V letech 1911-1914 byl dr. Emanuel Šimek členem vídeňské Ústřední komise pro ochranu památek. Využíval pobytu ve Vídni jednak k doplnění znalostí z prehistorie (navštěvoval přednášky prof. Moritze Hoernesa a dalších profesorů vídeňské univerzity), jednak k publikační činnosti a k získání zkušeností s redakčními pracemi v odborných časopisech. Do té doby spadá také jeho neúspěšný boj proti kupčení s archeologickými starožitnostmi, zejména jeho půtky s ničitelem slovinských halštatských mohyl a prodejcem vzácných památek Jernejem Pečnikom, kterého „stíhal“ po celé Evropě. V té době se rovněž začal zajímat o staroslovanský Děvín v Bratislavě. Válečná léta prožil opět jako námořní důstojník ve vídeňském ministerstvu.

Po vzniku Československé republiky nastoupil nejprve na místo vedoucího referátu pro ochranu prehistorických památek při Drtinově Ministerstvu školství a národní osvěty ČSR. Brzy nato však z ministerstva odešel. Učil na reálce v Ječné ulici v Praze, věnoval se vědecké práci a jako konzervátor Státního památkového úřadu pro Čechy také péči o ochranu památek. Roku 1922 se na Karlově univerzitě habilitoval pro obor

Emanuel Šimek

„prehistorie Evropy se zvláštním zřetelem k starověké ethnografii“ spisem „Čechy a Morava za doby římské“ a byl jmenován soukromým docentem. Od té doby přednášel na pražské Filozofické fakultě římskou archeologii. Roku 1931 přišel na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity do Brna, byl jmenován mimořádným profesorem a instalován jako ředitel nově zřízeného Ústavu pro prehistorii a protohistorii.

Tricátá léta byla v životě prof. E. Šimka ve znamení jednak budování univerzitního ústavu a vysokoškolské pedagogické činnosti, jednak intenzivní badatelské a organizační práce. V krátké době zřídil na svém ústavu archeologické studijní sbírky a položil základy odborné knihovny. Přednášel o pravěku a rané době dějinné – hlavně posluchačům různých historických oborů, ale již i budoucím archeologům – profesionálům. Ve vědecké práci se zaměřil na shromažďování pramenného materiálu k dokončení posledních svazků svého stěžejního díla – Velké Germanie Klaudia Ptolemaia (sv. I – Praha 1930; II – Brno 1935;

III – Brno 1948; IV – Brno 1953). Za tím účelem podnikl řadu zahraničních studijních cest. Publikoval v té době také řadu významných časopiseckých studií. V roce 1936 byl jmenován řádným profesorem prehistorie na MU v Brně.

Mimořádná byla jeho vědecko-organizační aktivita. Byl si dobře vědom faktu, že s příchodem do Brna se dostal do prostředí s vysoce rozvinutou, byť dosud převážně amatérskou archeologickou činností, soustředěnou tehdy kolem Moravského archeologického klubu (MAK), jehož byl již od roku 1909 členem. Jakoby „věnem“ přinesl do Brna svůj programový spis „Problémy moravské prehistorie“, otištěný v Časopise Matice moravské 1935. Stal se předsedou MAK, ukázal se být důstojným nástupcem zakladatele tohoto legendárního „klubu“ – I. L. Červinky a stal se vlídným rádcem moravským vlastivědným pracovníkům a archeologům a dobrým organizátorem spolkového života.

Po uzavření českých vysokých škol německými okupanty v roce 1939 byl prof. Šimek penzionován. Stáhl se do soukromí do Miřenic. Do protektorátních či říšských časopisů přispívat nechtěl, a tak se věnoval přípravě románu „Mstislav. Z dávných dob jihočeských zlatých polí“, který hodlal pod pseudonymem Jiří Vichr vydat v jihočeském nakladatelství Novina; válečné události však vytištění knížky znemožnily a po válce již prof. Šimek pro obnovu tohoto nouzového projektu čas nenašel.

Po osvobození se prof. Šimek vrátil do Brna, aby restauroval válkou zlikvidovaný Ústav pro prehistorii a protohistorii a obnovil pedagogickou, vědeckou i organizační činnost. Promoval své první žáky, k odbornému studiu přijal další zájemce o archeologii, rychle obnovil činnost MAK, jemuž začal vydávat periodikum „Z dávných věků“, a intenzivně pracoval na dokončení svých posledních knižních publikací. Po roce 1948 sice udržel ještě nějakou dobu MAK v chodu, neubráníl se však zastavení časopisu „Z dávných věků“, které následovalo po administrativních zásazích do naší kultury v době nástupu totalitní moci, a posléze ani zániku klubu samotného.

Poté kdy musel opustit brněnský byt, zdržoval se prof. Šimek většinou ve svém domě v Miřenicích na Šumavě a do Brna pouze dojížděl za plněním svých povinností. Koncem akademického roku 1957/58 pak odešel ve svých 75 letech definitivně na odpočinek. Dožíval v ústraní v Miřenicích, kde 16. června 1963 ve věku 80 let zemřel. Pohřben byl 19. června 1963 na místním hřbitově v Nalžovských Horách u Sušice.

Prof. Emanuel Šimek nebyl archeolog v pravém smyslu toho slova; byl spíše kritickým vykladačem antických i raně středověkých písemných pramenů, historickým geografem a prehistorikem v tom nejlepším slova smyslu. Přesto se dobře orientoval i v pramenech archeologických, což prokázal např. analýzou českých pohřebišť z doby římské a stěhování národů, rozpoznáním slavniny žárových pohřbů tzv. veleslavínského (dnes pražského) typu, pracemi na staroslavném Děvině u Bratislavy, klasifikací pozdně laténského inventáře moravských keltských oppid atd. Nejvíce však proslul svou kritičností při interpretacích závažných jevů evropského pravěku. Byl např. první, kdo se kriticky vyjádřil k přímočarému ztotožnění tzv. lužické kultury s Praslovany; přes své vlastenectví neustoupil v této otázce od svého přesvědčení ani v době poválečné vítězné euforie slovanického světa, ostře odmítal tehdejší konjunkuralistické „praslovanské“ výstřelky a varoval před zpolitizováním pohledu na staroslovanskou historii.

Na sklonku své kariéry se prof. Šimek dočkal velkého poválečného rozmachu terénních archeologických výzkumů. Nové objevy některé jeho historické konstrukce popřely, jiné opět potvrdily. Trvalým vzorem však zůstávají všem současným badatelům Šimkův vysoce etický přístup k ochraně a záchraně historických památek, jeho kritičnost ke hmotným i písemným pramenům, vysoké požadavky na morální kodex výkonných archeologů a konečně i jeho hrdé národní cítění, s nímž byl za všech okolností odhodlán hájit odkaz našich dávných předků.

V. PODBORSKÝ